breken. Dat nu heeft de Kerkeraad en schier heel de gemeente van Ulrum gedaan en ze is daarom niet te laken, maar te prijzen. Ze heeft niet anders gedaan dan wat de Kerk van Wittenberg deed, nadat de Paus het banvonnis over Luther uitsprak en deze Kerk Luther in zijn ambt handhaafde en den band met de Roomsche Kerk verbrak. Wie zulk een Kerk schismatiek noemt, veroordeelt daarmede het grondbeginsel, waaruit de Reformatie is opgekomen. Ook Luther heeft niet eigenmachtig met de Roomsche Kerk gebroken: hij heeft veeleer tot het laatste toe getracht wat men noemt den reglementairen weg te bewandelen. Maar toen de hierarchische macht hem uit de Kerk bande, mocht hij, zonder zijn Goddelijk recht prijs te geven, voor dit vonnis het hoofd niet buigen. Hij heeft toen openlijk den Pauselijken banbul en alle Pauselijke wetsboeken verbrand en daarmede voor goed de gehoorzaamheid aan den Paus opgezegd. Wat men in Luther prijst en verheerlijkt als de groote daad, waardoor hij de Kerk verlost heeft van de Pauselijke hierarchie, mag in Ds. De Cock en in den Kerkeraad van Ulrum niet als zonde worden afgekeurd.

En evenzoo is het gegaan in 1886. Ook toen is er geen sprake van geweest, dat de leiders der Doleantie eigenmachtig met de Kerk, waartoe zij behoorden, gebroken hebben. Ze hebben veeleer elk rechtsmiddel beproefd om in de Kerk, waartoe zij behoorden, zich staande te houden. Ze hebben geklaagd, geprotesteerd, geappelleerd tot op de Synode toe. En al hebben de Synodale machthebbers zich van de beheersquaestie, te Amsterdam bediend om de aandacht af te leiden van de lidmatenquaestie, waarom het eigenlijke geding ging, ook hier kan er geen oogenblik twijfel over bestaan, dat de bedoeling geen andere was, dan om degenen, die tegen het modernisme in de Kerk optraden en de Sacramenten heilig wilden houden, uit de Hervormde Kerk te zetten. En toen ter hoogste instantie het banvonnis bekrachtigd werd en de predikanten en kerkeraadsleden te Amsterdam, die voor de belijdenis opkwamen, op de meest onwettige wijze uit hun ambt gezet werden, zou de Kerkeraad en gemeente van Amsterdam ontrouw zijn geweest aan haar roeping, wanneer zij voor dit banvonnis het hoofd had gebogen. Ze kon en mocht niet anders dan den band verbreken met een hierarchische macht in de Kerk, die aldus de wettige en trouwe ambtsdragers uit hun ambt afzette. Van een eigenmachtig verlaten der Hervormde Kerk was dus geen sprake. Ze zijn uit de Hervormde Kerk gezet. Zelfs het lidmaatschap dier Kerk is hun ten slotte ontnomen.

En evenzeer spreekt het van zelf, dat zoodra zulk een conflict in de Kerk ontstaat, dit conflict zich niet alleen bepaalt tot de plaatselijke Kerk, waar dit conflict ontstaat, maar ingrijpt op het leven van alle andere Kerken, die met zulk een Kerk in verband staan. Zoo was het bij de Reformatie in de 16e eeuw en zoo is het ook gegaan bij de Scheiding en bij de Doleantie. Niet alleen de Kerk van Wittenberg werd voor de keuze geplaatst, of zij het banvonnis over Luther wilde erkennen, maar alle Kerken kwamen voor de vraag te staan, met wie zij nu kerkelijke gemeenschap wilden onderhouden: met de hierarchische macht, die Luther in den ban had gedaan, of met de Kerk van Wittenberg, die de gehoorzaamheid aan den Paus had opgezegd. Geen Kerk kan in zulk een strijd neutraal blijven. Men moet dan vóór of tegen kiezen. Niet alleen in Duitschland, maar evenzeer in Zwitserland kwam uiteraard die vraag aan de orde. Zwingli en heel de kring der reformatorisch-gezinden in Zwitserland hebben dit gevoeld en zonder omwegen verklaard, dat zij den Pauselijken ban, over Luther uitgesproken, niet erkenden. En hoewel de Paus om politieke redenen zich er wel voor wachtte, Zwingli en de zijnen in den ban te doen, hoewel zij even openlijk tegen den aflaathandel opkwamen, is juist het banvonnis over Luther uitgesproken de oorzaak geworden, dat ook de Kerken in Zwitserland de gehoorzaamheid aan de Pauselijke hierarchie hebben opgezegd. Ze hebben niet, als Luther, gewacht, totdat zij uit de Roomsche Kerk werden gebannen. Hun trouw aan de zaak van Evangelie maakte, dat zij moedig en beslist aan de zijde van Luther en de Evangelische Kerken in Duitschland zijn gaan staan en elken band verbroken hebben met den Paus. Het conflict, dat in de Kerk te Wittenberg was uitgebroken, heeft de Reformatie van heel de Kerk ten gevolge gehad.

En indien men kleine met groote dingen vergelijken mag, dan is dit hetzelfde geweest, dat in de vorige eeuw in ons vaderland is geschied. Het is volkomen waar, dat èn in 1834 èn in 1886 volstrekt niet alleen degenen, die door de Synode als ambtsdragers ontzet waren, met hunne gemeente de Synodale organisatie of de „Hervormde Kerk" hebben verlaten. Ook toen stonden de andere Kerken, de overige ambtsdragers en zelfs de leden der gemeente voor de ernstige vraag, of zij dit onwettige banvonnis zouden erkennen of niet. *Er moest een keuze worden gedaan.* Men had òf voor deze Synodale beslissing te buigen, maar dan erkende men een vonnis, dat de trouwe Dienaren van Christus trof. Of men weigerde dit vonnis te erkennen, maar dan kon men ook niet langer onder deze Synodale macht zich buigen. De Synode zelf had dit conflict in het leven geroepen. Zij dwong tot een beslissing. En deze beslissing kon, voor wie de onwettigheid van haar banvonnis erkende, geen andere wezen, dan dat men met de Hervormde Synode brak en zich met de uitgebannenen solidair verklaarde. Wie het recht om dit te doen ontkent, verklaart heel de Reformatie der 16e eeuw voor een onwettige daad.

Onze Gereformeerde broeders in de Hervormde Kerk zullen wel doen met deze eenvoudige historische feiten niet telkens uit het oog te verliezen. Ze mogen over de vraag, of men in de Hervormde Kerk blijven mag, een ander oordeel hebben dan wij, maar het oordeel van schismatiek te zijn en eigenmachtig de »Kerk der Vaderen« te hebben verlaten, zal dan niet meer over onze Kerken worden uitgesproken.

Dr. H. H. K.

Kootwijks Scholen

Dankbaar deelen wij mede dat de uitgelote Obligatie Schoollecning Serie A No. 6 groot *f* 100, aan de Vereeniging is geschonken.

Vinde dit goede voorbeeld navolging, waar onze scholen zoo dringend behoefte hebben aan steun.

Ds. J. H. Houtzagers.
Kootwijk. *Voorzitter*

Leestafel.

1. J. H. Kuyper. De Christelijke Verpleegster. UitgeVersmaatschappij E. J. Bosch Jbzn., Baarn.

In dit boekje van 48 bladzijden heeft Mej. J. H. Kuyper gebundeld haar Standaardartikelen over ziekenverpleging.

Hierdoor is aan deze artikelen een langer leven dan dat van één dag en een invloed, die verder strekt dan de kring der Standaardlezers, verzekerd.

Zoo het een als het ander is maar goed ook.

Deze artikelen toch maken aanspraak op 'n lang leven en 'n ruimen lezerskring en inzonderheid aanspraak op den zich al meer uitbreidenden kring van onze Christelijke verpleegsters en ook van haar die het willen worden.

Zij ontleenen die aanspraak aan de omstandigheid, dat Mej. Kuyper de twee qualiteiten in zich vereenigt, die voor het schrijven over »de Christelijke verpleegster« onmisbaar zijn, en wel die van het »Christin« en die van het »Verpleegster zijn«. Want zooals deze schrijfster het onderwep behandelt vermag het noch de meest lieve christin, die geen verpleegster is, noch de meest geschoolde en van passie voor het vak vervulde verpleegster, die geen christin is.

* * *

Er is een aardig verhaaltje uit de Oudheid van een schilder en een schoenmaker. Van een schilder, die, gedoken achter de door hem pas voltooide schilderij welke hij tentoonstelde, de beoordeelingen der voorbijgangers beluisterde en die, toen een schoenmaker opmerkte, dat het met den schoen van een der figuren niet in den haak was, de fout welke hij begaan had verbeterde. Als daarna de schoenmaker zag wat zijn critiek had uitgewerkt en ook aanmerkingen ging maken op het dijbeen van de figuur, werd het echter den schilder, die weer achter zijn schilderij gedoken zat, te machtig en verstoord riep hij: »wat boven den schoen gaat, moet de schoenmaker niet beoordeelen«.

Onwillekeurig dacht ik, na gezette lezing van M. j. Kuyper's boekje, aan dit verhaaltje, en wel, zooals het bij onwillekeurige gedachtenverbinding meer gaat, naar »de wet van het contrast«.

Ik kan mij toch moeilijk denken, dat wat ik er in zou willen noemen het »technisch element« ook door een verpleegster, die geen christin is, niet zou worden beaamd, en even moeilijk kan ik mij denken, dat een christin, die geen verpleegster is, met dat wat ik er in zou willen noemen het »christelijk element«, niet zou instemmen.

Een vanzelfheid is het mij echter te denken, dat een christelijke verpleegster, die op het stuk van opleiding, leerjaren en werkkring ervaring heeft, op al wat in dit boekje staat ja en amen zal zeggen; dat ze, in oogenblikken van ontmoediging, die, ook in actieve christelijke verpleging, wel eens doorleefd worden, door er naar te grijpen en het te herlezen weer bemoedigd zal worden; en dat zij het ook aan de »jonge zusters« en »de leerzusters«, die nog wankelen tusschen actieve-christelijke en actieve-niet-christelijke verpleging, om ten opzichte van de eerste tot vastheid te komen, in handen zal geven.

* * *

Na een Voorrede, waarin de schrijfster toont den juisten blik te hebben op Martha en Maria ook doordat zij zegt: »Eerst als wij dagelijks als Maria aan Jezus voeten zitten, als wij van Hem ontvangen hebben de kracht om te dienen, zal ons bezige Martha-leven geen verwijt uit 's Heeren mond treffen«, behandelt zij haar onderwerp in een drietal hoofdstukken.

Het eerste gaat over: de opleiding van onze jonge meisjes tot verpleegster. Zij onderscheidt daarbij tusschen 'n vóóropleiding en een eigenlijke opleiding.

Tot de eerste rekent zij: 1e. deugdelijke studie van Gods Woord en onze Gereformeerde Belijdenis, 2o. praktische kennis van huishoudelijke vakken, 3e. ontwikkeling van kennis in algemeenen zin en van talenten in het bijzonder.

Tot de eigenlijke opleiding, die op het 20ste jaar moet beginnen, rekent zij de opleiding tot technische en theoretische kennis der ziekenverpleging.

Deze opleiding vereischt drie jaren en behoort, en de schrijfster zegt waarom het behoort, in een Christelijk Ziekenhuis te geschieden.

Het tweede hoofdstuk gaat over: Ziekenhuisleven en bepaaldelijk over: zijn voorrechten, rechten, plichten en gevaren.

Het derde over: de gediplomeerde verpleegster en haar werkkring. »Woorden voor Verplegsters« en »Woorden voor Kranken«, ontnomen aan geschriften van Christelijke schrijvers en medici liet Mej. Kuyper op de laatste bladzijden van haar boekje afdrukken.

Ik kan de lezing van dit voor den dienst der barmhartigheid zoo belangrijke boekje, dat zich ook door keurigen schrijftrant, *den* van de familie, onderscheidt en waarvan de omslag verlucht is met de aardige teekening van 'n heel serieus naar den koorts-thermometer-kijkend pleegzustertje, wier oranje, uit wit hoog-schort kijkende jurk, echter wat zonderling doet, — bijzonder aanraden.

Ook aan ouders onder ons, wier dochters neiging hebben om pleegzuster te worden.

2. Van Tijdschriften.

a. In de Christelijke Brochurereeks, Ons Arsenaal. Zutphen. J. B. van den Brink & Co. verscheen als No 3, 4 en 5 van Serie 2 een belangrijke en weerleggende studie van Ds. K. Schilder onder den titel: Tegenstrijdigheden in den Bijbel?

Op een der laatste bladzijden schrijft Ds. Schilder: »Rondweg en bewust zij toegegeven, dat ons *uitgangspunt, de inspiratie van heel de Schrift door den Geest*, ook in de kwestie der z.g. tegenstrijdigheden, geheel onze beschouwing beheerscht. De éénheid der Schrift stellen we voorop en van *daaruit redeneeren we*«.

»Voor ongeloovigen is deze brochure dan ook allerminst geschreven. Ze zou hen toch niet helpen, zoolang zij niet beginnen te buigen voor het gezag der Schrift.

»Voor geloovigen slechts is het bovenstaande geschreven. Op de voornaamste punten, waarop de critiek de aandacht vestigde, is de vinger gelegd«.

Als Bijlage van No. 3 en 4 geeft Ds. J. Waterink: Een critische beschouwing over No. 1 en 2: Dr. C. Veltenaar, Bijbelcritiek.

b. Troffel en Zwaard. Tweemaandelijksch Tijdschrift. Uitgegeven door en onder Redactie van het Comité tot verspreiding van de confessioneele beginselen. Uitgeve: N. V. Boekdrukkerij v.h. L. v. Nifterik Hz. Leiden.

In Afl. 2 van Jaarg. 22: Een studie van I. W. J. Addink: »God en Zijn Naam«.

Van W. Th. Boissevain: »Wie zijn schuldig aan den Kruisdood van Jezus?« En dan het tweede stuk van een artikel »Herinneringen op kerkelijk en godsdienstig gebied uit de dagen der Doleantie«, waarin de Schrijver A. van Amstel, toont, dat voor de juiste waardeering van een gebeuren op kerkelijk en religieus gebied nog iets anders en meer noodig is dan een zich in zijn bewustzijn terug brengen van het beeld, hetwelk men zich in zijn jeugd, uit niet dan bij den buitenkant blijvende waarnemingen had gevormd.

c. Dr. A. v. Veldhuizen. Nieuwe Theologische Studiën. J. B. Wolters. — Groningen, Den Haag, Jaargang II. Afl. II.

Opent met Theologische Brieven van Prof. F. E. Daubanton. In den 1e, aan Prof. Dr. A. v. Veldhuizen: »één Avondmaalsbeker daarom zooveel bekers als Avondmaalgangers«, een brief, pittig en geestig zooals Daubanton ze kan schrijven, bepleit bij, op lang niet onvoldoende gronden, het gebruik van afzonderlijke bekers. Prof. v. Nes bespreekt er Zendingsliteratuur. Prof. W. J. Aalders onder Dogmatica, de Christelijke dogmatiek van Dr. G. Vellinga, en onder den titel: Uit de Kaartenkast bespreekt de Redacteur nieuw verschenen lectuur.

d. Stemmen des Tijds. Utrecht. G. J. A. Ruys.

In het April Nr. geeft L. E. het slot van haar novelle: De Sterkste. Prof. Dr. Slotemaker de Bruine een artikel: Lessen uit Australie. Van Dr. D. J. Hamburger: Aangifte van besmettelijke geslachtsziekten. Dr. Joh. de Groot schrijft er over: De toekomst van Palestina en de Joden, en Prof Mr. P. A. Diepenhorst leverde er zijn Economische Kroniek.

G.

Voor Kinderen.

VIJAND EN VRIEND.

XXI. (Slot).

VERZOEND.

Gevoelde de redder zich den volgenden morgen alleen wat vermoeid, anders was het met Kees. Verhit door den jeneever was hij plotseling uit zijn warme bed gerukt en geruimen tijd blootgesteld aan de koude nachtlucht, en dat terwijl hij bijna geen kleeren aan had. Zoo was hij den volgenden dag zwaar ziek en bleef dat twee weken lang, waarin hij bijna voortdurend buiten kennis lag en groote vrees bestond voor behoud van zijn leven.

Nog dagen lang werd in het dorp druk over den brand gesproken. De een had het over de oorzaken, de ander over de schade, maar allen roemden het gedrag van den smid, die zich zoo wakker en kloek betoond had, ook al was hij niet jong meer, terwijl de jongelui het stonden aan te kijken. Maar sprak men er over met baas Peter dan zei hij eenvoudig:

»Het was de Heere, die mij moed en kracht gaf.«

Zoodra Kees hem kon ontvangen, ging de redder den geredde opzoeken. Kees zag hem aankomen en verborg beschaamd het hoofd in de kussens, zoodat de baas meende dat hij sliep. Hij vernam naar Kees' welstand en vroeg toen hem even te mogen spreken. Weldra zat hij voor het bed en reikte Kees de hand.

»O baas,« sprak deze ontroerd en verlegen, »komt u mij opzoeken? Ik heb zooveel kwaad tegen u gedaan, u weet het niet half. Kunt u het mij vergeven?"

»Zeker, de Schrift zegt: vergevende de een den ander gelijk ook God in Christus ulieden vergeven heeft. Ik vraag niets meer, we zijn weer vrienden.«

»O dank, dank« riep Kees verblijd. Maar dan ook dank en niet minder voor de redding van mijn leven, terwijl ik daar dronken neerlag, Uw leven hebt u gewaagd voor het mijne, en ik had u zooveel leed gedaan. Hoe kan ik het u vergelden!«

»Het beste berouw is bekeering,« sprak baas Peter vriendelijk. Je waart op een verkeerden weg. Thans heeft de Heere je gewaarschuwd. Vraag Hem om Christus wil je schuld te vergeven en voortaan Hem ter eere te leven. Dan komt alles te recht.«

Met de huisgenooten, die hem reeds vroeger innig gedankt hadden, sprak de baas nog even. Toen vertrok hij, maar kwam herhaaldelijk nog eens zien hoe Kees het maakte. Deze beterde nu merkelijk, gelukkig ook naar den geest. De Heere had tot hem gesproken en hij luisterde. Met de oude vrienden sneed hij dadelijk allen omgang af en beloofde zijn ouders plechtig nooit meer sterken drank te zullen drinken en voortaan een geregeld leven te zullen leiden. Maar het beste was, dat hij den baas kon meedeelen, dat hij berouw voelde over zijn kwaad en zich zelf beschouwde als een zondaar voor God. Tot den predikant, die hem nu vaak bezocht, zeide hij hetzelfde. En beiden gaven hem denzelfden goeden raad: »Ga tot den Heere om vergeving en vrede, Hij zal u verhooren en een nieuw, beter leven zal voor u beginnen."

Die verzekering werd bewaarheid.

Een jaar is verloopen.

Uiterlijk heeft het niet veel verandering in het dorp gebracht. Het huis van den kleermaker is weer opgebouwd, wat minder mooi dan vroeger. Maar overigens is alles vrij wel bij het oude gebleven.

Uitwendig zei ik. Want wie in de harten kon lezen zou bespeurd hebben, dat die bij sommigen geheel anders gestemd waren dan vroeger.

Allereerst was het zoo bij baas Peter en Kees zijn voormaligen leerjongen. De vijandschap van Kees was geheel geweken; het leed ook dat de baas er over droeg. De laatste had, gelijk de Schrift zegt, vurige kolen gehoopt op het hoofd van den eerste. Kees was tot inzicht gekomen van zijn verkeerdheid, en had zijn boozen weg verlaten. Dat had hij niet uit zichzelf. De Heere had de gesprekken gezegend met zijn vroegeren patroon en met den predikant die beiden hem trouw bezochten, en over wier woorden hij nu ernstig wilde nadenken. Want zijn hart was onder Gods zegen ontvankelijk gemaakt door de liefde, hartelijkheid en opoffering hem betoond. Zoo werkte alles mee, ook de oude goedhartigheid, die nu bij den jongen man weer boven kwam. Kort gezegd, er kwam volkomen verzoening tot stand. Baas Peter en Kees werden vrienden die voortaan elkanders welzijn zochten. Ook de ouders van Kees veranderden geheel, nu zij den smid recht hadden leeren kennen en hoogschatten.

Met meerderen in het dorp ging het evenzoo. Hadden zij tot nog toe den smid geminacht of bespot om zijn vroomheid, thans hadden zij gezien dat zulk een vrome ook wat dorst en volbracht, als hij zijn naaste er mee diende. Voortaan was baas Peter de geachte en gewilde man bij velen, en werden zijn diensten ook veel begeerd. Zoo had de Heere het zichtbare vuur van het brandende huis gebruikt om de vlammen van toorn, haat en spot in menig hart te blusschen.

Toen het jaar waarvan wij boven spraken verloopen was, keerde Kees tot zijn ouden patroon terug. Met dezen en met den opzichter uit de fabriek was dit besproken en goed gevonden, zoodat geen van allen ontevreden was. Menigeen die er van hoorde, verbaasde zich dat Kees zoo gedaan had. Maar hij zeide:

»Baas Peter is van mij gedieud, Ik heb hem veel kwaad berokkend, en mag thans wel het goede voor hem zoeken. En dat kan ik niet beter doen in zijn dienst, nu hij mij zoo'n grooten dienst heeft bewezen en de Heere alles ten beste heeft geschikt."

Er kwamen nog meer veranderingen die verbeteringen waren. Voor de oude vrienden kreeg Kees andere en ware, die hem sterkten op het goede spoor. De sterke drank werd geheel ter zij gezet, en niet meer de herberg maar de kerk trouw bezocht.

Ook hier gold het woord des Heeren: Ik maak alle dingen nieuw. Bij de vernieuwing des harten was dat begonnen, en zoo kwam een vernieuwing van heel het leven, waarvoor baas en knecht God konden danken.

Hoogenbirk.

Buitenland.

Boheme. Vereeniging van de Gereformeerde en Luthersche Kerk.

Terwijl men in Duitschland nog niet weet, welke weg op kerkelijk gebied moet ingeslagen worden, is er in Boheme en in de landen die daarmede verbonden zijn, een nieuwe kerkelijke toestand geschapen. Dit wekt onze belangstelling omdat de verandering, waartoe de politieke revolutie aanleiding gaf, een Gereformeerde Kerk betreft en wijl de in Boheme getroffen regeling in menig opzicht waarschuwend is.

Op 17 en 18 December 1918 had in Praag een algemeene kerkvergadering der Zechisch-Evangelischen uit Boheme, Moravië en Silesië plaats. De vergadering werd gehouden in het Praagsche stadhuis, terwijl een vertegenwoordiger van den Minister van Onderwijs en van de stad Praag, de rector der Universiteit, afgevaardigden der Hernhuttersche gemeenten, van de Vrije Gereformeerden en van de Baptistische Kerk, aanwezig waren. De vertegenwoordiger van den Minister van Onderwijs verklaarde verschenen te zijn om de wenschen der vergadering te vernemen teneinde deze dan aan zijn lastgever te kunnen overbrengen. Ook gaf hij de verzekering, dat de verhouding tusschen Kerk en Staat in den geest van de democratie en van den vooruitgang zou geregeld worden. Deze woorden beteekenen niet veel. Maar als men weet dat de president van den staat de heer Massarijk is, kan men hopen dat de verhouding tusschen Kerk en Staat op een voor de Kerk welwillende manier zal geregeld worden. Massarijk is van huis uit Roomsch, doch ging tot de Gereformeerde Kerk over. Hij wordt voor een ernstige, hoogstaande persoonlijkheid gehouden. In een rede bij de aanvaarding van zijn ambt sloot hij zich nadrukkelijk bij de woorden van den laatsten Boheemsch-Moravischen bisschop, Johan Amos Comenius (1592—1671) aan.

In de vergadering waren 121 gemeenten door 208 afgevaardigden, d.w.z. meer dan drie vierden van alle Evangelische gemeenten van Zechische nationaliteit in Boheme, Moravie en Silesie, vertegenwoordigd, en wel dezulken die de Augsburgsche Confessie (de Luthersche) als zij die de Helvetische Confessie (de Gereformeerde) als hunne belijdenis erkenden. In het vroegere Oostenrijk werden de Gereformeerden en Lutherschen kerken steeds respectievelijk A. C. (Augsburgsche Confessie) en H. C. (Helvetische Confessie) genoemd.

Deze voor Boheme historische kerkvergadering ging terug tot het begin der reformatie in Boheme en besloot tot eene vereeniging van de beide kerken voor zoover zij tot de Zechische nationaliteit kunnen gerekend worden. Zonder te letten op de historische ontwikkeling sedert het edict van tolerantie van Keizer Jozef II, nam men de Boheemsche Confessie van het jaar 1578 en de Broederconfessie van 1682 aan, als »uitdrukking van de historische en geestelijke saamhoorigheid met de Zechische reformatie", gelijk het in het besluit der vergadering luidt.

Eenige moeilijkheid leverde het vinden van den naam der nieuwe vereenigde kerk op. Ten slotte besloot men den naam van »Evangelische Broederkerk« aan te nemen.

Of het ernstig met het aanvaarden van een belijdenis die meer dan drie eeuwen geleden opgesteld werd, gemeend is? Uit de onderhandelingen die aan deze kerkelijke vergadering vooraf gingen, blijkt duidelijk, dat een groot deel van de leidende persoonlijkheden tegenover de belijdenisschriften der vaderen staan gelijk een schrijver in een Kerkelijk maandschrift het uitdrukte. Deze schreef woordelijk: »Zij — namelijk de genoemde belijdenisschriften — zien op ons met het starre oog van een lijk. Zij hebben niets meer tot ons te zeggen en wij niets meer tot hen.« Het vereenigende moment in deze kerkvergadering is het nationale, dat de kloof tusschen orthodox en modern moet overbruggen.

Uit de door deze vergadering genomen besluiten vermelden wij nog de volgende: De nog op te stellen Kerkenordening zal consequent volgens presbyteriaal-synodale beginselen en naar de grondstelling dat vrouwen en mannen dezelfde rechten in de kerk hebben, worden uitgewerkt. Hoe het een met het ander in overeenstemming te brengen is, verklaren wij niet te verstaan.

Er werd ook besloten tot het stichten van een centrale Kerkekas. Staande de vergadering werd reeds voor 42,000 kronen geteekend. Dit getuigt wel van de offervaardigheid der leden. Maar deze zal ook noodig blijken, want de staatstractementen die de predikanten der beide Kerken genoten, zijn door de nieuwe regeering ingetrokken.

Of de aanwezigheid van afgevaardigden uit Hernhuttersche, Vrije Gereformeerde en Baptistische Kerken enkel sympathiebetuiging geweest is voor de nieuwe kerkformatie, of dat de kerken die zij vertegenwoordigden, ook begrepen zijn in de nieuwe kerkformatie, konden wij uit het verslag van de vergadering te Praag niet opmaken.

Volgens ons is het eenige lichtpunt in deze vergadering, dat ook de modernen gevoeld hebben, dat zonder belijdenis een kerkelijk samenleven onmogelijk is, al staat daar tegenover dat de moderne groep, voordat de vergadering saamkwam, die belijdenis voor een doode letter verklaard heeft.

Zouden die modernen niet beter gedaan hebben met zich zelfstandig te organiseeren? Of hebben zij zich daartoe onmachtig gevoeld en gedacht: een positieve belijdenis kan ons toch niet deren omdat zij niet gehandhaafd zal worden? Wat daarvan zij, de modernen in Bohemen hebben, door zich aan te sluiten en leiding te geven aan eene kerkformatie die tot grondslag eene bepaalde Christelijke belijdenis nam, te kennen gegeven, dat eene kerk zonder vasten vorm niet bestaan kan.

Wij betwijfelen echter zeer, of ook de nieuwe Kerkformatie een groote kracht ten goede voor het Boheemsche volk zijn zal.

Gemengd Nieuws.

Pas ontdekte preeken van Augustinus. De Fransche geleerde Dom Germain Morin heeft bij Kösel te Kempten en München 92 preeken van den Afrikaanschen kerkvader Augustinus uitgegeven die zoo goed als vergeten waren. In een dier preeken zegt Augustinus: »De liefde tot Christus, die wij in u liefhebben, de liefde tot Christus, die gij in gelijke mate in ons liefhebt, zal ons onder verzuchtingen, onder bezwaren, onder zweetdroppels, onder zorgen, onder jammeren, onder zuchtingen daarheen omhoog heffen, waar geen moeite, geen ellende, geen zuchten, geen bezwaren meer zijn; waar niemand meer geboren wordt en niemand meer sterft, waar geen toorn van een machtige te vreezen is, wijl ieder geheel verzonken is in de aanschouwing van den Almachtige.«

Winckel.

Ingezonden Stukken.

(Buiten verantwoordelijkheid van de Redactie).

Amsterdam, 14 April 1919.

Geachte Redactie,

In de jongstverschenen aflevering van *Stud. en Sch.* enz. wees ik op den jubel van Uw blad 2 Maart l.l. over „de machtige demokratische strooming, die thans onder leiding van Amerika door de wereld gaat" enz. Wat herhaald werd 9 en 23 Maart. Zelfs las men in laatstbedoeld no., dat „geen het minste bezwaar kan bestaan, om de democratische strooming, die thans zoo machtig zich in het leven der volkeren geiden doet, ook in de Kerk te laten doorwerken". Ik voegde aan het uit die no.'s aangehaalde toe, dat de toon daarvan m.i. wel eenigszins verschilde van uitspraken, ontleend aan Guizot, Groen van Prinsterer, Keuchenius en Dr. Rutgers, door U 13 dezer als „Guizot e.a." aangeduid.

Nu heeft die „demokratische strooming..... onder leiding van Amerika" zich verheugd over het uitbreken der revolutie in Rusland; de revolutie in Duitschland gestookt; het uiteenvallen van het Oostenrijksch-Hongaarsche Rijk bevorderd; en onder de leus van het zelfbestemmingsrecht der volken de lont in het kruit gestoken voor de revolutionaire verbrokkeling van ons werelddeel in een chaos.

Ik verheug mij in die strooming niet; ja, tracht haar bloot te leggen en te bestrijden in haar eigenlijke wezen en hare verreikende beteekenis als een uiteenhalen van Staten en volken, van maatschappij, huwelijk en gezin; als een scheiden van wat God in scheppingsordening heeft samengevoegd, en een minachten van alle onder Goddelijke leiding historisch geworden rechtsverband.

Dat Gij U met die bestrijding niet kunt vereenigen, laat zich bij uwe ingenomenheid met de „demokratische strooming..... onder leiding van Amerika" wel begrijpen. Tooh zal vermoedelijk niet door ieder grif worden toegestemd, dat die bestrijding, zooals Gij schrijft, „niet geheel in overeenstemming is met wat de historie van het Calvinisme leert".

De *Amsterdamsche Kerkbode* bedoelde dan ook, naar ik meen, al was de punt zwaar omwoeld en daardoor wellicht voor weinigen voelbaar, zich te richten tegen wat Gij 23 Maart l.l. schreeft, door 6 April l.l. een stukje te geven, dat aldus aanvangt:

„Niet zonder reden is onlangs gewaarschuwd tegen het gebruiken ten opzichte van de kerk van uitdrukkingen aan het staatkundige ontleend.

„De kerk is een geheel apart verschijnsel in het midden der wereld, zoowel wat haren oorsprong aangaat als wat betreft hare openbaring.

„Zij is niet afhankelijk, behoort dat althans niet te zijn, van de stroomingen in het midden van de volkeren in welker midden zij verkeert." [1])

In verband met uwe blijdschap over de „demokratische strooming..... onder leiding van Amerika" zij ook herinnerd aan wat *De Standaard* 25 Febr. l.l. in een hoofdartikel aldus schreef:

„Jefferson, de stichter der Democratische partij in Amerika, was op en top volgeling van Rousseau, terwijl omgekeerd, en hiermede in lijnrechte tegenstelling, Hamilton en Washington principieel de beginselen der Fransche revolutie bestreden. Er kan alzoo geen twijfel over rijzen, of de Antirevolutionairen, ook in Nederland, staan rechtdraads tegen Jefferson en zijn volgelingen, de huidige „Democratie" over, en wie met ons op den eerenaam van Antirevolutionair prijs stelt, sluit zich bij Hamilton in het verleden, en thans bij de Republicans te Washington aan..... Ziet men nu desniettemin, dat zelfs een Antirevolutionair orgaan, zonder van de principieele tegenstelling ook maar melding te maken, zich verleiden laat om op de lijn der Democraten over te gaan, en voor hun leiders het wierook te ontsteken, dan schuilt hierin een niet te miskennen gevaar, waartegen waarschuwing eisch is."

Met dank voor de plaatsing,

Uw dw.
D. P. D. FABIUS.

[1]) Dr. G. J. Vos Az. wilde destijds alles wat in den tijd gist, laten doorwerken in de „volkskerk".

Indien Prof. Fabius geen andere bedoeling heeft, dan te waarschuwen tegen de excessen, waartoe de democratie vervallen kan en de verkeerde beginselen, die thans in Rusland en Duitschland den toon aangeven, dan is er tusschen hem en ons geen wezenlijk verschil. Maar de citaten door Prof. Fabius aangehaald om ons te bestrijden, hebben noch met de Amerikaansche democratie noch met de excessen in Rusland en Duitschland iets te maken en richtten zich tegen de democratie *als zoodanig*. Trouwens, nog onlangs schreef Prof. Fabius in zijn Studiën en Schetsen, dat de woorden Christelijk en democratie nooit met elkaar te vereenigen waren, omdat le substantif dévore l'adjectif. In dat opzicht nu zijn we het met Prof. Fabius niet eens. We zouden aan de historie van het Calvinisme ontrouw zijn, wanneer we de democratie als zoodanig veroordeelden. Trouwens, *de Standaard*, op wie Prof. Fabius zich thans beroept, heeft in dit opzicht ons steeds met geen onzeker geluid den weg aangewezen. Met haar veroordeeling van de »Democratische partij« in Amerika heeft wat wij schreven dan ook niets te maken. We meenen hiermede dit debat voor gesloten te mogen verklaren. Onze redactie was de aangevallene en heeft zich verdedigd. Indien Prof. Fabius deze polemiek toch wil voortzetten, schijnt het ons, dat zijn Studiën en Schetsen daarvoor de meer aangewezen plaats zijn.

Red.